

En Insändare i Borgå Tidning, en af de vanliga anonyma, har funnit lämpligt att tadla detta blads bedömande af arbetet *Finlands Minnesvärde Män*.

Tadlets hufvudsak är, att vi skulle för litet erkännt arbetets värde, synnerligast Hrr Akianders och Elmgrens förtjenst i de af dem utarbetade biografier.

Mot ett tadel af så negativ art kan ingenting sägas, isynnerhet som Ins. icke aktat mödan värdt att sjelf framhålla arbetets förtjenster i allmänhet och Hrr A:s och E:s isynnerhet. Ty deri, att han vill hafva arbetet betraktadt som ett förarbete, upprepar han blott vår om detsamma yttrade åsigt. Att vi önskningsvis begärt något mera, har skett med all hofsamhet; och Ins. har åtminstone intet anfört, som kunde bevisa denna önskans orättmätighet. Till hvad vi loforda hos Hrr Akiander och Elmgren, har han åter icke ett ord att tillägga. Vi kunna derföre icke gifva denna Insändare något bättre råd, än att gripa sig an och skrifva om sin diatrib.

Men då han gör det, kunde han väl betänka, hvad han skulle sagt, i händelse vi om honom sjelf eller om Hrr A. och E. yttrat oss i följande ordalag: »Det är allmänt bekant, att Ins., ehuru han skrifer ett och annat väl, likväl ofta yttrar sig förfluet och tanklöst», ty så ungefär apostroferar Hr Ins. undertecknad. Vi hafva aldrig vårdat oss om att bemöta några bedömanden öfver vårt författareskap, emedan vi i allmänhet anse sådant för egenkärt och oskickligt. Men ingen må förundra sig öfver, att, sådane der qvidams anse sig kallade att tukta vår inskränkthet m. m., vi stundom i vårt sinne tänka — ja tänka: hvad som står att läsa i korrekturet.

J. V. S.

### 36 FÖRORD. PRAKTISK AFHANDLING OM AFFÄRSLIFVET AF EDWIN T. FREEDLEY.

Uppmanad af min aktade vän Comercerådet H. Borgström, har jag dels verkställt dels granskat den af annan hand gjorda öfversättningen af denna bok.

Det eljest föga lockande öfversättningsarbetet har skänkt mig tillfredsställelse, emedan skriftens utgifvande kommer att fylla en brist i den Svenska litteraturen, hvilken icke eger något arbete af detta slag, och emedan densamma är så väl, med så mycken insigt och talang, ja delvis så snillrikt skriven och har en så bestämd syftning att höja affärslifvet till en sak för öfvertygelsen och pligtutöfningen, att man säkert kan antaga, att boken med sin materialistiska titel skall verka mera för bildning och moralitet, än ett stort antal af de skrifter, som föra religionens eller moralens namn på ännu. Med allt detta må affärsmannen icke tro, att de lärdomar, titeln utlofvar, äro i boken försummade; såsom i den äfven finnes mycket att i denna väg lära för personer af hvarje stånd och klass, isynnerhet i de klasser, der husfadren tyvärr oftast vid sin död åt familj och anhöriga lemnar endast omsorgen om en urarfvaansökning.

Likväl önskade jag fästa läsarens uppmärksamhet på några bokens läror, och häri finnes egentliga anledningen till detta förord.

Den på titelbladet nämnda författaren är i sjelfva verket hvarken den mest insigtsfulla eller mest snillrika af dem, hvilkas åsichter och bedömanden boken innehåller. Hans öfvertygelse synes tvärtom vara

något oklar och sväfvande. Men andra personer, hvilkas yttranden han dels blott citerat dels enkom begärt och i sin bok inryckt, hafva på ett tillfredsställande vis ersatt, hvad i hans egen uppfattning af saken brister.

Så finner man Förf. på frågan: hvad är affärslivvets ändamål? svara: »sällheten». Och då han åter frågar: Hvarföre bör man öfverhufvud välja sig ett yrke? blir svaret: »för att komma till oberoende!»

10 Det förtjenar anmärkas, att Förf. under det han låter affärsmannen främst sörja för *sitt* oberoende, *sin* sällhet, icke försummar ålägga embetsmännen, att blott tänka på det allmänna bästa.

Oberoende är visserligen för en man en högst viktig sak. Men öfvertygelsens och karakterens oberoende är förmer, än det ekonomiska oberoendet. Ännu kan med rätta sägas, att det ekonomiska oberoendet är ett vilkor för det andliga. Men det sanna andliga oberoendet består i förmågan att offra icke blott egendom utan välfärd och lif för, hvad man anser för sanning och rätt. »Gif din egendom åt de fattiga och följ mig!» är frälsarens råd till den, som begär sällhet.

20 Dock i sjelfva boken finnes en rättelse af författarens nyss anförda ensidiga åsigt, som befriar oss från all vederläggning af densamma. I 8:de kapitlet, meddeladt af Horace Greeley, heter det: »En rätt köpman bör föras till sitt kall af öfvertygelsen, att han *deri* *bäst* *tjenar* *Gud* genom att *lyckliggöra* *sina* *medmenniskor*». Detta är ett helt annat språk. I allmänhet finnes i åberopade kapitel bokens hufvudkärna, och läsare bland affärsmän må isynnerhet lägga hvarje dess ord på hjertat.

30 För att göra rättvisa åt författaren Edvin T. Freedley, bör man dock ihågkomma, att han icke blott ålägger affärsmannen verksamhet för det allmänna bästa, utan går så långt, att han anser alla menniskor böra offra allt, hvad de icke behöfva för sitt rundliga uppehälle, till välgörenhet och befordrande af medmenniskors andliga och lekamliga förkofran. Att han visar denna verksamhet ligga i affärsmannens intresse, är en förträfflig vändning, endast att han försummat nog bestämdt förklara, att den egna fördelen, ehuru en följd af sträfvet för det allmänna, likväl icke bör vara bevekelsegrunden dertill, emedan den då motarbetar sig sjelf. Det heter: »söker först efter Guds rike, så faller eder allt detta sjelfmant till!» och härmed torde kunna förstås äfven Guds rike på jorden. Den, som läser boken, skall inse, hvarföre jag här citerar Bibeln.

40 Ännu har jag ett ord att säga om vår författares sätt att resonnera i 12:te Kapitlet, der han försvarar en lära af Mc. Donogh, hvars summa en lagkarl sammanfattat i orden: bestick den mäktiga, undertryck den fattiga och bed Gud om understöd. Medgifvande, att lagkarlen i andra och tredje punkten orättvist bedömt ifrågavarande lära, kan man dock icke undgå att finna, att författaren i första punktens utredande bevisat sig akta karakterens och öfvertygelsens oberoende mindre, än det ekonomiska friherrskapet – eller rätteligen, han har icke värderat det sistnämnda, som sig bör. Ty en affärsman bör veta värdera lyckan af sin ställning just deri, att intet tvingar honom att för sin fortkomst buga för den med rikedomens eller titlarnes fernissa öfverstrukna moraliska dåligheten.

50 Slutligen: för min del underskrifver jag utan betänkande läran, att, när en affärsman bäst handlar i sitt eget välförstådda intresse, handlar han äfven i det allmännas, i sin familjs, sin kommuns, sitt fäderneslands, mensklighetens. Men han har häri intet företräde framför alla andra. Ty likasom hvarje annan menniska bör han inse och erkänna, att hvad som skadar, ja hvad som icke gagnar det allmänna, strider mot

hans eget välförstådda intresse. Hvad lag och sed bjuda, det är äfven rättesnöret för hans handel och vandel. »Att söka få allt, hvad vi kunna», säger vår författare, »och behålla allt, hvad vi fått, är en tvetydig naturlig rättighet, som endast kan finna sin tillämpning på naturtillståndet. I det civiliserade lifvet gifves det gränser för rättigheten att skaffa sig pengar, och vissa inskränkningar i rättigheten att behålla dem». Att underkasta sig dessa gränser och inskränkningar, är nu affärsmannens välförstådda intresse. Detta innebär, att uppoffringen för människan kan hafva ett högre intresse, än det s. k. egna intresset, och att vinsten då är icke blott hennes, utan äfven mensklighetens. Individ, familjen, kommunen, staten, ja människoslägdet på hvarje tid lefver icke blott för sig utan för det kommande. Allt, hvad närvarande tid vet, kan och eger, är ett arf från förgångna släkten. Bästa delen af detta arf är samlad genom ädel uppoffring och verksamhet för det allmänna bästa. Den, som frisäger sig från pligten att på lika sätt förtjena sin andel i arfvet, blir också verkligen derifrån utesluten. Blevde han äfven arftagare till allt jordens guld, saknas dock hos honom mensklighetens rätta stämpel, förmågan att höja tanke och vilja till det andliga och eviga. Men det är blott denna förmåga, som skiljer människan från djuret.

J. V. S.

### 37 ATT SKOLAN JUST ICKE GÖR MENNISKAN. *Litteraturblad n:o 12, december 1855*

Vi började denna årgång med artiklar om Hushållningssällskap och Skolundervisning. Båda dessa ämnen, hoppas vi, ega ett så stort och allmänt intresse, att våra läsare icke skola illa upptaga, om vi, som det heter, sluta der vi börjat; ehuru vi visst skulle önska, att detta talesätt likväl icke måtte ega tillämpning på, *hvad* vi i dessa ämnen yttra och yttrat.

Att här återkomma till frågan om skolundervisningen ger oss Kuopio Tidning en önskad anledning; och Landtbrukssällskapet i Wiborg har, genom att välvilligt tillsända Red. exemplar af sina Stadgar och sin senaste Årsberättelse, lemnat oss en angenäm påminnelse, att ånyo påkalla läsarens uppmärksamhet för våra yrkanden angående nyttan af flera Hushållningssällskap i landet. Läsaren finner, hvad vi för tillfället hafva att anföra rörande sistnämnda ämne, i en följande artikel. Här skola vi närmast yttra några ord om frukterna af skolundervisningen för individen och samhället.

Kuopio Tidning hade i början af året i sammanhang med några allmänna resonementer angående skolundervisningen anført data ur erfarenheten, som skulle ådagalägga, huru icke blott föga båtande, utan menlig för lärjungarnes sedlighet skolans och skolundervisningens närvarande skick är.

Att sådana »fasaväckande» yrkanden väckt ett så ringa uppseende, tillskrifva vi sannerligen icke blott Kuopio Tidnings ringa spridning, utan främst den öfvertygelse hvarje sansad man i landet, som sjelf genomgått skolan eller i densamma hållit barn och myndlingar, otvifvelaktigt måste ega, att detta yrkande är foster af en välmenande öfverdrift, icke blott en öfverdrifven välmening.

För vår del lade vi väl påståendet på minnet; men en nödig hushållning med bladets utrymme tvang oss att lemna all polemik mot